

Verksamhetsplan 2024

Tornedalsteatern är en självklar del av kulturlivet i Sverige och Nordkalotten genom tornedalsk identitet, kultur och språk.

Inledning

Vårt uppdrag är att skapa teater och andra konstnärliga produktioner till publiken i vår närhet, men också att leda produktioner där folket själv deltar.

Teatern använder både meänkieli och svenska som scenspråk med syfte att öka intresset för vårt språk och sprida kunskap om vår kultur och historia.

På en liten teater är personalens flexibilitet och breda kompetens guld värd. Tornedalsteatern arbetar projektbaserat med en liten fast stab bestående av nio personer. Fem av dessa är stationerade i Pajala där Tornedalsteatern har sitt säte med egen scen, kontorslokaler, teknisk utrustning och förråd. Tornedalsteatern leder amatörteatergrupper i olika åldrar i medlemskommunerna Haparanda, Övertorneå, Pajala och Kiruna. Verksamheterna i medlemskommunerna formas av teaterledarens och deltagarnas egna uppslag, idéer och kompetens. Vid större produktioner anlitas kulturarbetare med specialkompetens.

De senaste åren har Tornedalsteatern producerat två professionella produktioner per spelår, en för barn och unga och en för vuxna. Dessa har turnerat i Norrbotten och främst i länets förvaltningskommuner för meänkieli.

Teatern samverkar gärna och ofta med kulturarbetare, föreningar, organisationer och företag i regionen och välkomnar förslag från medlemmarna.

Övergripande mål

Tornedalsteatern arbetar ständigt med att

- höja kvaliteten
- nå ut till en större publik
- engagera fler deltagare till teaterns verksamhet med barn, unga och vuxna amatörer.

Det viktigaste målet för framtiden är dock att öka finansieringen. Viljan att utvecklas finns, men det är mycket svårt utan ökade resurser. Med anledning av den nyligt genomförda Sannings- och försoningskommissionen så hoppas teatern på ett ekonomiskt lyft och ett större nationellt uppdrag.

Teatern har tagit fram fyra utvecklingsområden och arbetet med att konkretisera dessa fortsätter under 2024.

- Professionella produktioner
- Framtidens kulturskapare
- Nationell angelägenhet
- Internationella samarbeten

Olika satsningar med språket i centrum

Meänkieli är i akut behov av en "rädda språket-strategi" och Tornedalsteatern vill vara en resurs i språkrevitaliseringen. Att få in mer meänkieli i teaterarbetet med barn och unga är ett viktigt mål för framtiden. Ambitionsnivån behöver höjas men det behövs även nya sätt att inspirera barn och unga till att använda språket mer. Teatern har stora möjligheter att påverka barn och ungas intresse för språket i en positiv riktning. Förutom det löpande arbetet av våra teaterledare med att stimulera barn och ungdomar till att bli intresserade av meänkieli så har Tornedalsteatern följande språksatsningar på gång under 2024:

Samarbete med UR (SVT)

2020 inledde teatern ett samarbete med UR (SVT) kopplat till Tornedalsteaterns professionella barnproduktion "Hasse ja Helmi" som riktar sig till barn i lågstadieåldern. Hasse ja Helmi är en fyraårig satsning där teatern etablerat två rollkaraktärer som använder meänkieli på ett roligt sätt. Vid det här laget är Hasse och Helmi "kult" bland barnen i Tornedalen. Parallellt med teateruppsättningarna har UR producerat kortare filmer som bygger på delar av det textmaterial som finns i pjäserna. Totalt har det blivit fyra inslag som nu finns på UR play. Målet för 2024 är att utveckla samarbetet med SVT till att karaktärerna ska bli en del av SVT:s ordinarie barnutbud (SVT barn) och även nå barn utanför meänkieligruppen. Tanken är att Hasse ja Helmi ska bli en naturlig och uppskattad del av SVT:s majoritetsutbud till barn i hela Sverige. Detta skulle höja statusen för språket och än mer popularisera användandet av meänkieli.

Lär mig meänkieli

Ett samarbete har inletts med Kiruna stadsbibliotek och Tornedalsteaterns konstnärlige resurs i Kiruna där målet är att på ett kul och avslappnat sätt ha inspirerande språkstunder med barn. Upplägget är att ledaren ska undersöka och upptäcka språket tillsammans med barnen. Tanken är att konceptet på sikt ska etableras i flera av Tornedalsteaterns medlemskommuner. Träffarna genomförs vid sex tillfällen per år.

Kielipesä - Språkbud

Sedan augusti 2021 genomför teatern ett samarbete med STR-T Pajala (lokalavdelningen för Svenska Tornedalingars Riksförbund i Pajala) där vi tillsammans anordnar ett språkläger för barn/unga och vuxna under tre dagar. Ca 40 personer deltar i lägret varav merparten är barn. Arrangemanget har blivit väldigt lyckat med mycket "språkboost" för alla medverkande. Planen är att detta ska bli ett återkommande årligt uppdrag för teatern i samarbete med STR-T Pajala.

Kulturpedagog på meänkieli

På de flesta förskolor och lågstadieskolor i Tornedalskommun finns det pedagoger som kan tala meänkieli men de har ändå svårt att få kontinuitet i meänkielisamtalet med barnen. En meänkieli-kulturpedagog i kommunen som återkommande besöker skolorna skulle ge pedagogerna det stöd och den inspiration som behövs för att meänkielitalandet med barnen skulle bli en naturlig del av vardagen och utveckla barnens språkförmåga. Tornedalsteatern ska under 2024 undersöka möjligheterna

till att initiera ett samarbete mellan Språkcentrum i Övertorneå/Kiruna, Kulturrådet och Region Norrbotten för att som en första pilotsatsning anställa en ambulerande meänkieli-kulturpedagog. Målsättningen är att verksamheten ska vara i gång under 2025.

Amatörproduktioner och pedagogisk verksamhet

Haparanda kommun

Planerad verksamhet

- 2 barn/ungdomsgrupper i samarbete med kulturskolan. Teatergrupperna deltar i Kulturskolans stora jubileumsföreställning under våren.
- Barnteatergrupp i Karungi med fokus på meänkieli.
- "The Happy Crew" En teatergrupp som består av personer med olika funktionsvariationer.
- "Ditlängtan" en sommarteater i Karungi på Sakarigården med barn, unga och vuxna amatörer. Premiär 29 juni 2024. Manus av Richard Lidberg i Regi av Bror Astermo.

Övriga mål

- Öka antalet deltagare i teaterns verksamhet med barn och ungdom.

Övertorneå kommun

Ny teaterledare är anställd i Övertorneå på 50%. Tidigare teaterledare har gått i pension.

Planerad verksamhet

- 3 barn/ungdomsgrupper i samarbete med kulturskolan och grundskolan.
- Revy med vuxna amatörer. Premiär våren 2024.
- 2-3 Poppa ilta (het kväll med kaffe, samtal, allsång och sketcher)

Pajala kommun

Planerad verksamhet

- Genomföra LÄNK-projekt i samarbete med kulturskolan
- Revyn "Spiraltrappan 2.0" med vuxenamatörer i januari. Samarbete med Vuxenskolan.
- 4-5 Poppa ilta (het kväll med kaffe, samtal, allsång och sketcher)
- Kielipesä/språkbad i samarbete med STR-T Pajala
- Regnbågsfamiljens föreställning i maj - En teatergrupp som består av personer med olika funktionsvariationer. Samarbete med Vuxenskolan.

Övriga mål

- Medverka till att en pilotsatsning görs för att anställa en kulturpedagog på meänkieli.

Kiruna kommun

Planerad verksamhet

- Tre barn/ungdomsgrupper i samverkan med Kulturskolan.
- Samarbete med biblioteket med inriktning mot språklek med mindre barn.
- "Eatnu-Älv-Enu" – Mindre amatörproduktion med vuxna till öppnandet av museet i Jukkasjärvi. Juni 2024.
- "Vanhat Laulut" – Familjeföreställning utomhus med vuxna amatörer som även besöker Gällivare och Pajala. Februari 2024.
- Ev fler samarbeten med Kiruna Amatörteaterförening.

Övriga mål

- Etablera en teatergrupp med gymnasieungdomar.
- Teaterledaren vill öka sina språkkunskaper i meänkieli.

Professionella produktioner

Det som framförallt skiljer professionella produktioner från amatörproduktioner är att alla medverkande i en professionell produktion får betalt och blir anställda under en repetitions- och turnéperiod. Att låta personer med olika teatererfarenheter mötas i en skapandeprocess har gett många duktiga och drivna amatörskådespelare möjlighet att utveckla sitt konstnärskap via Tornedalsteatern. Dessa möten mellan amatörer och professionella i kombination med språket är det som skapar Tornedalsteaterns unika klang och starka förankring hos Tornedalingarna.

"Kööki show" – En caféföreställning i två akter

En föreställning i mindre format med musik, berättelser och sketcher. Köket är hemmets hjärta och en skådeplats för vardagens drama och komedi. Ibland blir det rena rama cirkusen. I Kööki Show blandas skratt, allvar och musik i en hemtrevlig röra, som får vem som helst att känna sig som hemma.

Regi: Catarina Gnosspelius

Skådespelare/musiker: Kim Gustafsson, Klara Pasma, Erling Fredriksson

Manus: Ensemble samt textförfattare med rötter i Norrbotten

Tekniker: Ola Kostet

Premiär 23 februari 2024. Turné i Norrbotten, söderut och till Nordnorge.

”Nils Holgerssons underbara resa i Tornedalen” (arbetsnamn)

Årets professionella barnproduktion skapas av teaterns tre teaterledare. Under våren föds ett manus som berättar om vår långa historia som folk på Nordkalotten. Produktionens arbetsnamn syftar till den lärobok som Selma Lagerlöf fick i uppdrag att skriva där hon helt utelämnade det finskspråkiga folket i Tornedalen. Detta är en första arbetsidé, innehållet växer fram under våren. Utgångspunkten är dock att berättelsen ska handla om vår historia, vår kultur och vårt språk.

Repetitionsperioden är lagd till sept-okt med efterföljande turné under november. Tanken är att anlita mentorer för arbetet med manus och regi.

Planer för de närmaste åren

”Ei se kannatte / Det lönar sig inte” (arbetstitel) med Riksteatern

Teatern har under en rad år haft kontakt med Riksteaterns ledning om att skapa en gemensam produktion som erbjuds alla riksteaterföreningar i hela landet. Produktionen blir nu verklighet och kommer att vara med i Riksteaterns Sverigeutbud till spelåret 2025/2026. Berättelsen skildrar tre generationer tornedalingar, med utgångspunkt i två klasskamrater som gick i skolan under första hälften av nittonhundratalet och förbjöds att tala meänkieli med varandra, något som fick stora konsekvenser för deras vänskap och fortsatta liv. Arvet efter skoltiden lever indirekt vidare till deras barn, som förhåller sig helt olika till 80-talets kamp för att återta språket och kulturen. Den ena av dem menar att det är lönlöst, att försvenskningen förde något bra med sig och att språket är ett ”låtsasspråk” – medan den andra står i frontlinjen för den ”kulturella revolutionen”. En konflikt som ställs på sin spets under ett möte i den gamla skolan där föräldrarna en gång gått. Många år senare ska klasskamraternas barnbarn mötas på en digital språkkurs i meänkieli, de befinner sig i olika delar av världen och har ingen aning om hur deras historia hör ihop.

Frågor som behandlas i pjäsen är:

Kan man återerövra ett språk?

Vad gör en språklig förlust med ens identitet?

Vilka konflikter kan uppstå i återtagandet av ett kulturarv och vad händer när det glömda lärs in på nytt?

Manus: Camilla Blomqvist från Luleå.

Regi: Lo Kauppi med rötter i Kangos.

Manus beräknas vara klart i april 2024.

Marknadsföringsarbetet startar redan under hösten 2024.

Premiär hösten 2025 med turné i hela Sverige.

Sommarteater i Jukkasjärvi 2025

Det samiska och kvänska möts i en stark berättelse om vår gemensamma historia.

Regi: Edvin Löfgren

Manus: Viktor Krutrök

”Mikko - I Konungens tjänst” – för mellanstadieelever

Efter boken med samma namn av Kai Söderhjelm.

Pjäsen är framflyttad från 2024 till jubileumsåret 2026 pga. utebliven extern, nationell och nordisk finansiering.

Samarbete mellan amatörer i Sverige, Finland och Norge

Teatern vill undersöka möjligheterna till att finansiera ett långsiktigt och större samarbete mellan amatörteatrar på Nordkalotten. En möjlig väg kan vara finansiering via Interregprogrammet Aurora 2021–2027. En långsiktig vision är att Tornedalsteatern ska bli en inspirerande mötesplats för kultur-intresserade människor och konstnärer från hela Nordkalotten. En plats där unga och gamla, proffs och amatörer kan utvecklas tillsammans.